

Lettische Wochenzeitung

LATVIJA

Nr. 7 (918) 20. Februar 1960

Herausgeber: Lettische Volksgemeinschaft in der Bundesrepublik Deutschland e. V. (Lettisches Zentralkomitee).

Verlagspostamt München 4.

Redaktion: (13b) Weilheim/Obb., Rathausplatz 8, Telefon Weilheim 575.

Druck: Weilheimer Druckerei (13b) Weilheim (Oberbayern)

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 7 (918)

Sestdien, 1960. g. 20. februārī

Izdevējs: Latviešu centrālā komiteja Vācijā. Galvenais redaktors Oskars Kalējs. Apgāds un redakcija: (13b) Weilheim Obb., Rathausplatz 8, Germany Telefon Weilheim 575.

Redaktori: Anglijā — A. Liepiņa, 50, Taybridge Road, London, S. W. 11, tel. BAT 6370.

Zviedrijā — Jānis Rudzītis, Byggmaestareg. I. C. Uppsala. Tel. 44424, Postgiro 101907.

literatūra Borīri kļuva 70 gavo visā klusībā un raksta Akraš darbība noīda krievu zemī, Pasternaks cerī vidam Nobela rieviski cilttautu

vas 1959. un 1960. martā Minchenē. Par labāko vāpar labāko režīisors Bernhards balva piešķirta na lomā Budendes labāko akfilmā Zakellina. balvu par labālmā — Atlikums latīns Majevskis Par labāko ārtzīnusi un balvai — Kiledz, ja Marselam Kamī Negro un Džins nā Lielā ģimene stabas. Par labā Simone Signo. Sevišķu apbalzēmju aktieris savu lomu filmā

dtījs WNTA-TV arīraku izcīlu lūdžefersa Medea, Steinbeka Mežodarbi, lentē uznedējā, un tos skaitu vērtē uz

ancijas akadēmīārstu un rakst-

INCIDA

nāla Mazputniņš talpa dzejolis — Ko mēs bērnu), I. Karules — vāverēni, J. Širo krājuma Lielās nleka — etnograģša, I. Bleitones auks un Šmauks, — To es vēl nelanētas), Neskalerholmsa aģentu is, Zīmētie stāsti: inī Tukumā, Gustule, mīklas uzdarbi. Ilustāciaks, Maīra Dreīls Klētnieks, Laiīls, Herberts Sils. e Prorīpa. Atbilīns Streīps. Mazdā, 3.50 dol, pusadview Ave., To-

ir latvietis, un ka pieder pie latviešu tautas, kurai sena un bagāta vēsture un liels tautas gara mantu pūrs. Kur studenti klusībā nesa un loloja sapni par Latviju, tautu un zemi, bet atklāti par to nedrīkstēja vēl bilst ne vārda. Studentiem — līdumniekiem, pirmajam jaunās Latvijas bezdelīgām, vajadzēja slēpt savas krāsas, kas bija Latvijas karoga krāsas, sarkanbaltsarkanas, kad pēc gada, tas ir 1870. gadā, piemērojoties korporāciju trikoloram, šīs nacionālās krāsas tika papildinātas ar trešo — zelta krāsu, tiem slepeni vajadzēja valkāt galvās segas, tikai savā starpā, konventa dzīvoklī esot tās atklāt, kas tad atmirdzēja savā godībā — sarkans — balts — zelts, bet jaunais vapenis bija varonis ar paceltu roku un zobenu baltā zirgā, sarkanā laukumā. Visa studentu ārējā simbolika bija dibināta uz Latvijas sarkani — baltī — sarkanām, nacionālām krāsām. Tad, kad bija drošs, ka Letoniju oficiāli atzīs ir šaržēto konvents, ir universitātes prorektors un kurators, tad kā viens no pirmiem noteikumiem Letonijai bija mainīt krāsas, jo cara valdība sarkanu krāsu uzskatīja par izaicinājumu tās melnā, reakcionārajai varai.

Tā arī 1882. g. 13. februārī pieņēma jaunās, tagadējās krāsas; zaļš — zils — zelts, un veidoja jauno korporācijas vapeni; sākumā izraugoties bāku, bet 1882. g. 5. martā pieņēma tagadējo vāpena veidu, pirmā laukā liekot mūžam zaļojošo ozolu, latvju tautas spēka un varenības simbolu. — Bet pirmās trikolora krāsas sarkans-balts-zelts atmirdz ik gadus 19. februāra svētku Literārajā vakarā, tā apliecinot dziļu cieņu Letonijas pirmajiem cīnītājiem, līdumniekiem, kuri ar mūsu krāsām izgāja cīņā par latvieti un latviešu tautu.

Letonijas mērķis ir pulcināt latviešu studentus, audzināt tos godprātībā un nacionālā garā. — Un to Letonija godam veikusi ir vecajā Mētrainē, ir brīvības laikos Rīgā, bet it īpaši šajos posta gados, trimdā, visā plašajā pasaulē. Letonija pulcina latviešu jaunekļus, dodama tiem paspārnī, bet pār visām lietām likdama tiem augt goda prātā un cīnīties atkal par savas tautas un Latvijas brīvību.

Sākuma laikos letoņi Tērbatā izdeva rakstu krājumu Sēta, daba, pasaule, bet ar 1892. gadu enciklopēdisku rakstu virkni — Latvju tauta, tā cīnīdamās par latviešu tautas labklāšanas uzplaukumu. Tā arī tagad Letonija ir devusi un dod vadītājus daudzās trimdas organizācijās un iestādījumos. Un kas var uzskaitīt visu to darbu, ko letoņi ir veikuši mūsu tautā, gan kā baznīcas darbinieki un audzinātāji, gan ārsti un medicīnas zinātnieki, gan juristi un advokāti, zinātnes, valodas, vēstures, literatūras, izglītības un visas mūsu sabiedriskās un politiskās dzīves nozarēs. Te varētu skaitīt visus tos mūsu valsts, tauta darbiniekus, sākot ar Kronvalda Atī, kurš trīs gadus bija Letonijas literāro vakaru priekšnieks, un kuŗa galvenie raksti; Tautiskie centieni radušies tieši šo vakaru laikā. Bet arī citās gara dzīves nozarēs letoņi ir bijuši celmlauži. Piem.: prof. Zemmers, zv. adv. Klavīnš (Rotas izdevējs), red. Aleks. Vēbers (Va-

diem krāsu karogiem uz universitāti un Doma kalnu, bet kad vācieši ārpus norunātās programmas sāka dziedāt: „Deutsche Worte hör ich wieder . . .“, tad Le-

Atradums latviešu rakstu vēsturē

Paul Johansen, Gedruckte deutsche und undeutsche Messen für Riga 1525. Zeitschrift für Ostforschung“, 1959, Nr. 4 (Marburg/Lahn), 523.—532. lpp.

Vēl it bieži nākas lasīt dažādās grāmatās un rakstos, it kā latviešu rakstniecība sāktos ar 1585. gadu, kad Viļņā nāca klajā grāmatīņa Katoļu katechisms. Taču jau priekš gadu desmitiem latviešu veco rakstu pētītāji, tā L. Arbuzovs, Jānis Straubergs, E. Blese, Alv. Augstkalns, J. Zēvers unc. visādu apsvērumu dēļ bija atzinuši, ka nevien atsevišķās datētās baznīcas dziesmas, bet vairāki it plaši raksti latviešu valodā būs bijuši sarakstīti jau ap 16. gadsimta trīsdesmitajiem gādiem. J. Straubergs pat nešaubījās spriest, ka ap kādu 1530. — 1537. gadu bijuši jau kādi iespiesti luterāņu katechismi un vēl citi teksti mūsu valodā. Arī t. s. Hāzentētera latviešu tēvrelžes izpētījumus spiež secināt, ka minētais vācu literāts šo lūgsnu ap 1547. gadu kaut kur Latvijā norakstījis no kādas iespiestas grāmatas, kas bijusi ar fraktūras (t. s. vācu) burtiem. Pierādījumuš tam, ka arī katoļiem bijušas vēl agrāk iespiestas latviešu grāmatas nekā minētais 1585. gada katechisms, priekš nedaudz gadiem publicēja St. Kučinskis, reizē norādīdams vēl uz Posevina liecību (ap 1585. g.), ka Latvijas un Igaunijas luterāņiem esot katechismi, kas iespiesti Leļpcīgā, Rostokā un Stokholmā.

Tagad šiem teorētiskajiem spriedumiem, minējumiem un veco dokumentu ziņām pievienojies kāds drošs pierādījums, kas iespiesti teksti latviešu, igauņu un arī it kā lībiešu valodā nākuši klajā vēl agrāk nekā bija ticis domāts līdz šim — jau 1525. gadā. Augstāk minētā žurnāla numurā Pauls Johansens, bijušais Tallinas pilsētas arhivārs, publicējis rakstu, kur tiek celtas gaismā kādas vecas dienās grāmatas ziņas.

Šis piezīmes latīņu valodā rakstījis kādreizējais Lībekas pilsētas doma baznīcas dekāns Johans Brands, aprakstīdams starp citu arī katoļu un luterāņu cīņas šinī Hanzas savienības pilsētā; pats šis dokuments tagad glabājas Šlezvīgas Zemes arhīvā (Landesarchiv). Ļoti grūti lasāmā teksta dēļ šī atzīmju grāmata ilgi palikusi neizpētīta; pirmo reiz to pilnīgi izmantojis Vilhelms Janašs (Jannasch), sarakstīdams savu grāmatu „Reformationsgeschichte Luebecks“, 1958, uz ko savukārt dibinās P. Johansens savā apskatā.

Mūs var sevišķi interesēt šīs dienas grāmatas 1525. gada 8. novembra ieraksti, kur sacīts, ka rāte Lībekā, Klingenbergā, namā „Pie zelta raga“, esot apķīlājusi lielu mucu ar luterāņu iespiestiem darbiem, arī ar dīevkalpojumu grāmatām lībiešu (?), latviešu un igauņu valodā. Esot bijis paredzēts visus šos iespiedumus nogādāt uz Rīgu; to appēmies kāds (dokumentā

Lielis ir daudzdzietonijas dzies — visos laikos ap zaļi — zili — zelta karogu pulcinājīs turpat 15.000, bet pašreiz pulcīņa ap 500 biedru.

Elmārs Rozītis.

vārdā nesaukts) tirgotājs. Kaut gan muca bijusi jau apķīlāta, viņš steidzies to gādāt prom uz Travemīndi, lai no turienes šis sūtījums sasniegtu Latviju. Tirgotājs ceļā tomēr noķerts un kopā ar visām ķecerīgajām grāmatām atgādāts atpakaļ Lībekā. Sadusmotā rāte tūlīt grib visas grāmatas publiski sadedzināt; citi tomēr ieteic tās iepriekš pārbaudīt, kas arī noticis.

Iznīcinātie darbi kādā daļa būs bijušas Lutera Mese un Kristības grāmata, abas laikam lejasvācu valodā un domātas tieši Livonijai. Pārējās būs bijušas t. s. dievkalpojumu Rokas grāmata; tās igauņu teksti uz Vāciju varētu būt atgādāti no Tartu, latviešu un lībiešu (?) no Rīgas. Starpnieks būs bijis Melchiorš Hofmanis, kurš 1525. gada vasarā bija no Igaunijas aizbraucis uz Vitenbergu pie paša Lutera. Turpat būs notikusi arī iespiešana — Hansa Lufta spiestuvē, kur gadus desmit vēlāk (1535) iespiests pirmais pazīstamais igauņu katechisms.

Tā, šķiet, būs izrādījušās par pareizām nel. G. Sauruma kādreiz sarunā izteiktās domas, ka pirmie iespiestie latviešu teksti nākuši klajā jau 16. g. s. pirmajā pusē un tieši Vitenbergā.

Par Lībekā iznīcināto tekstu tulkotāju latviešu valodā P. Johansens tur pazīstamo Rīgas Jēkaba baznīcas mācītāju Nikolaju Ramu. Tā kā viņš, šķiet, nāk no dižciltīgas vidzemnieku dzimtas, kas cēlusies no lībiešiem, tad viņš varētu būt sagādājis arī meses lībiskos tekstus.

Taču šē jājautā, vai P. Johansens tomēr nav maldīgs. Attiecīgās vietas Branda piezīmju oriģināltekstā būtu vēlreiz sīki pārbaudāmas: visai var būt, ka ar „vulgāro livonu valodu“, ko Johansens tur par lībiešu, domātas abas Livonijā runātās, skaidrības labā šo izteicienu papildinot ar latviešu un igauņu valodu saukšanu tieši vārdā.

Toties līdz ar P. Johansens jāšaubās, vai latviešiem un igauņiem toreiz būtu bijusi iespiesta katram sava Rokas grāmata. Drīzāk var domāt par vienu kopēju darbu, kur affīlēcīgām vietām vācu valodā būs bijuši pievienoti latviešu, igauņu (un lībiešu?) parallelteksti. Tur būtu bijis jābūt vismaz kādām lūgšanām, ticības apliecinājuma gabaliem un arī tēvrelžei; varbūt tomēr jau bijuši arī kādi plašāki pārtulkoti gabali, piem., kādas dziesmas vai evaņģēlija fragmenti.

Kādas vecas dokumentu liecības gan liek domāt, ka vismaz viens šo grāmatu sūtījums, nokļūdamš Tallinā, mūsu zemes arī sasniedzis, taču uzietī šie teksti nav; nav arī daudz ko cerēt šinī virzienā. Tomēr jāpiebilst, ka pēdējā gadu desmitā mums ik pa laikam nākuši klāt jaunu, līdz tam nepazītu veclatviešu tekstu atradumi. **Kārlis Draviņš**